

DOĞAL GAZ PİYASASINDA İTHALAT FAALİYETİ VE LİSANS ŞARTLARI

1. Türkiye Doğal Gaz Piyasasında İthalat

Türkiye doğal gaz piyasasına ilişkin hukuki sürecin, 350 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 1988 yılında yürürlüğe girmesiyle başlamıştır. Bu KHK ile Boru Hatları ile Petrol Taşıma A.Ş. (BOTAŞ), doğal gaz ithalatı konusunda tek yetkili kuruluş olarak belirlenmiştir. Bilahare çıkarılan 397 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 1990 yılından itibaren, doğal gaz ithalatı, satış fiyatının tespiti ve ülke içinde dağıtım yetkisi de BOTAŞ'a verilmiştir.

Doğal gaz ithalat için ilk anlaşma 1986 yılında Rusya'yla imzalanmıştır. 2011 yılında sona eren yıllık 6 milyar m3 miktarındaki bu ilk anlaşmanın ardından, artan tüketim miktarının karşılanabilmesi amacıyla imzalanan diğer alım anlaşmaları kapsamında sırasıyla Rusya (İlave Batı Hattı), İran ve Rusya'dan (Mavi Akım Hattı) doğal gaz alımına devam edilmiştir. 2001 yılında imzalanan alım anlaşması kapsamında 2007 yılından itibaren de Azerbaycan'dan doğal gaz alımına başlanmıştır.

Türkiye doğal gaz piyasasında serbestleşme sürecinin en önemli dönüm noktası hiç şüphesiz 18.04.2001 tarihli ve 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu olmuştur. 4646 sayılı Kanun, doğal gaz piyasasının serbestleştirilmesini, doğal gazın sürekli, ucuz ve yeterli, kaliteli ve çevre ile uyumlu bir şekilde tüketicilerin kullanımına sunulmasını, rekabet ortamında faaliyet gösterecek şeffaf ve finansal açıdan istikrarlı bir doğal gaz piyasasının oluşturulmasını amaçlamakta ve bu amaçlar doğrultusunda piyasada Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu tarafından bağımsız bir düzenleme ve denetimin sağlanmasını öngörmektedir.

2001 yılına kadar doğrudan kamu teşebbüsleri eliyle devlet tarafından yürütülen doğal gaz faaliyetleri bakımından 4646 sayılı Kanun ile devletin rolünde ve müdahale seviyesinde değişikliğe gidilmiş ve özel sektör oyuncularına piyasaya giriş imkanı sağlanmıştır. Türkiye doğal gaz piyasasının hukuki altyapısını oluşturan 4646 sayılı Kanun ile BOTAŞ'ın, doğal gazın ithalatı, dağıtım, satışı ve fiyatlandırması konularındaki tekel hakkına son verilmiştir.

4646 sayılı Kanun rekabetçi bir doğal gaz piyasasının oluşumu için BOTAŞ'ın ithalat tekeli kaldırılmakta yetinmemiş, ayrıca BOTAŞ'a her yıl en geç 2009 yılına kadar toplam yıllık ithalat miktarını yıllık ulusal tüketiminin yüzde yirmisine düşürünceye kadar, mevcut doğal gaz alım veya satış sözleşmelerini ihaleyle lisans sahibi özel kişilere kısmi veya bütün olarak tüm hak ve yükümlülükleri ile birlikte devredilmesini öngörmüştür. Kanun'un Geçici 2 nci maddesinde ayrıca BOTAŞ'ın Kanunun yayımlandığı tarihten sonra ithalatı ulusal tüketimin yüzde yirmisi oranına düşürünceye kadar yeni doğal gaz alım sözleşmesi yapması da yasaklanmıştır.

4646 sayılı Kanunda öngörülen kontrat devri mekanizması çerçevesinde gerçekleştirilen ihale sonucunda Shell Enerji A.Ş. Aralık 2007'de, Bosphorus Gaz Corporation A.Ş. 3 Ocak 2009'da, Enerco Enerji Sanayi ve Ticaret A.Ş. ve Avrasya Gaz A.Ş. ise 1 Nisan 2009'da ithalat ve toptan satış faaliyetine başlamıştır. Öte yandan 09/07/2008 tarihli ve 5784 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile gerek BOTAŞ ve gerekse ithalat lisansı sahipleri için LNG ithalatı serbest bırakılmış ve daha önce 4646 sayılı Kanun ile düzenlenmemiş olan spot LNG ithalatı faaliyeti düzenleme kapsamına alınmıştır. Ayrıca, alınacak tek bir ithalat lisansı kapsamında birden fazla ülkeden spot LNG ithalatı yapılabilmesinin önü açılmıştır.

2014 yılında yapılan doğal gaz ithalatına ilişkin veriler aşağıdaki gibidir (Sm³):

	Rusya	İran	Azerbaycan	Cezayir	Nijerya	Diğer*	Toplam
2005	17.524	4.248	0	3.786	1.013	0	26.571
2006	19.316	5.594	0	4.132	1.100	79	30.221
2007	22.762	6.054	1.258	4.205	1.396	167	35.842
2008	23.159	4.113	4.580	4.148	1.017	333	37.350
2009	19.473	5.252	4.960	4.487	903	781	35.856
2010	17.576	7.765	4.521	3.906	1.189	3.079	38.036
2011	25.406	8.190	3.806	4.156	1.248	1.069	43.874
2012	26.491	8.215	3.354	4.076	1.322	2.464	45.922
2013	26.212	8.730	4.245	3.917	1.274	892	45.269
2014	26.975	8.932	6.074	4.179	1.414	1.689	49.262

* Spot LNG ithalatının yapıldığı ülkeleri temsil etmektedir.

2. Doğal Gaz İthalata Lisansı İçin Gerekli Şartlar

Türkiye’de toptan satış şirketlerine, serbest tüketicilere veya ihracatçı şirketlere veya yurt dışına doğrudan satmak amacıyla yurt dışından doğal gaz temin edilmesi için 4646 sayılı Doğalgaz Piyasası Kanunu uyarınca Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu’ndan (EPDK) “ithalat lisansı” alınması gerekmektedir. Lisans, en az 10 ve en fazla 30 yıl olmak üzere ithalat anlaşmasının süresi kadar verilmekte ve süre sonunda ithalat sözleşmesinin yenilenmesi halinde uzatılabilmektedir.

4646 sayılı Doğalgaz Piyasası Kanunu’nun Geçici 2 nci maddesinde BOTAŞ’ın mevcut sözleşmelerinin var olduğu ülkeler ile bu sözleşme süreleri sona erinceye kadar hiç bir ithalatçı şirket tarafından yeni gaz alım sözleşmesi yapılamayacağı düzenlenmiştir.

BOTAŞ’ın sözleşmesinin devam ettiği ülkelerden ithalat yapılamayacağına ilişkin genel kurala rağmen aynı maddede ihraç amaçlı veya Kurumca tespit edilecek yurt içi doğal gaz arz açığının olması durumunda söz konusu ülkelerle yeni gaz alım bağlantıları yapılabileceği yönünde bir istisnaya yer verilmiştir.

EPDK, BOTAŞ’ın doğalgaz alım sözleşmesinin olduğu bir ülkeden ithalat yapmak için kendisine yapılan başvuruları değerlendirmeye almakta, başvuru ile ilgili kararını vermeden önce ülkenin gaz açığı olup olmadığı konusunda Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığından görüş almaktadır. Gaz açığı bulunduğu dair görüş gelmesi halinde EPDK ayrıca BOTAŞ’tan boru hattının uygun olup olmadığı konusunda görüş istemektedir. BOTAŞ’ın uygun görüş vermesi halinde de başvuru sahibine lisans verilebilmektedir. İhraç amacıyla ithalat lisansı başvurularında ise sadece BOTAŞ’tan boru hattının uygun olup olmadığı konusunda görüş istenmektedir.

İthalat lisansı, sahibine bir satım sözleşmesine bağlı olarak yurt dışından temin ettiği doğalgazı boru hattı vasıtasıyla Türkiye’ye getirmek ve bu doğalgazı, ithal yoluyla ve yurt içinden temin ettikleri doğal gazı yurt içinde toptan satış şirketlerine, ihracatçı şirketlere, dağıtım şirketlerine, CNG satış şirketlerine ve serbest tüketicilere veya “ihracat lisansı” almak kaydıyla doğrudan yurt dışına satma hakkı vermektedir.

İthalat lisansı sahibi şirket, satış taahhütlerini yerine getirmek amacıyla ayrıca ihtiyaç duyması halinde yurt içindeki üretim şirketlerinden, toptan satış şirketlerinden ve diğer ithalatçı şirketlerden de doğal gaz satın alabilmektedir.

Lisans başvurusunda bulunacak kişinin;

- Sermaye şirketi olması
Sadece, Anonim veya Limited statüsünde kurulmuş şirketler, ithalat lisansı alabilir. Şirketin asgari ödenmiş sermayesinin 4.934.538 TL olması gerekmektedir. Ayrıca hisselerin tamamının nama yazılı olması şartı bulunmaktadır.
- Türkiye’de yerleşik olması,
Şirket merkezinin Türkiye’de olması gerekir.
- Ticaret veya sanayi siciline kayıtlı olması,
- Gelir veya kurumlar vergisi yükümlüsü olması,
- Şirkette yüzde on ve üzerinde doğrudan veya dolaylı pay sahibi olan gerçek kişilerin; taksirli suçlar hariç olmak üzere, ağır hapis veya beş yıldan fazla hapis, basit veya nitelikli zimmet, cürüm işlemek için teşekkül oluşturmak, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, hileli iflas gibi yüz kızartıcı suçları işlemediği; istimal ve istihlak kaçakçılığı dışında kalan kaçakçılık suçları, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, kara para aklama, Devlet sırlarını açığa vurma veya vergi kaçakçılığı suçlarından dolayı hüküm giymemiş olması

gerekmektedir.

Lisans başvurusunda bulunacak tüzel kişilerin başvuru kapsamında EPDK’ya sunması gereken bilgi ve belgeler Doğal Gaz Piyasası Lisans Yönetmeliği’nin EK-3’ünde belirlenmiş olup, lisans bedeli 2015 yılı için toplam 135.750 TL’dir. Bu bedelin, % 1’lik kısmı başvuru inceleme ve değerlendirmeye alındığında, % 99’lük kısmı ise EPDK’nın lisans kararı vermesinden önce yatırılır.

Av. Mehmet Suat KAYIKÇI
Ortak, LBF Partners